

SZEMLE.

Gáyer Gyula dr.: *Vasvármegye fejlődéstörténeti növényföldrajza és a praenorikumi flórasáv.* (Rövid német résumé-vel.) — Vasvármegye és Szombathely város kultúregyesülete és Vasvármegyei Múzeum I. Évkönyve. Szombathely, 1925. 1—44. lap, négy fényképpel.

Örömmel üdvözljük Vas megye igen érdekes növényföldrajzi viszonyainak ezen újabb jeles összefoglalását. Az a négy évtized, ami *Borbás* jeles művének megjelenése óta eltelt, a szerzőnek és másoknak szorgalmas munkája folytán sokkal gazdagította Nyugatmagyarország flórájáról való ismereteinket. Azóta a környező vidékek növényzetét is jobban megismerjük, így a szerzőnek híú képet sikerült adnia a megye növényföldrajzáról.

Vas megye hegyvidéke szorosan kapcsolódik a stájer norikumj flóra-vidékhez, keleti alacsony részén pedig a magyar flóraidék tagjai veszik át az uralmat. Ezen eltérő elemekből álló növényzetbe sok déli (illír) elem is vegyül, ami a terület növényzetének igen sajátos színt kölcsönöz. Szerző részletesen tárgyalja ezen elemek származásának idejét és vándorlásait múltját. Fejtegetései közül bennünket leginkább a kultúra befolyásának tisztázása és főleg az édesgesztenye szerepéről mondtak érdekelnek. Utóbbiról világosan kimutatja, hogy a vidéken őshonos, mely véleményét különben a hazai növénygeografusok az erdészekkel szemben általában osztják. Az édesgesztenyét ugyanis mindenütt, ahol ez a Dunántúlon és a Kiskárpátokban előfordul, más déli növények kísérik. A dunántúli előfordulások továbbá nem izoláltak, hanem a horvát-szlavón gesztenyeerdők — bár szagatott — további folytatásai, mely gesztenye-vonulatot Stájerországon át Alsóausztriáig követhetjük. Mint már *Bátty* Zs. is utalt rá, a gesztenye a hazai régi helynevekben is gyakran szerepel s a gesztenye régi keletének történelmi bizonyítékai is vannak. A szerző továbbá rámutat arra, hogy a természeti viszonyok is megmagyarázzák az édesgesztenye dunántúli előfordulását s az a körülmény, hogy itt a gesztenyét évszázadok óta művelik, nem bizonyítja azt, hogy eredtileg itt ne lett volna, mely érvek alapján az édesgesztenye hazai őshonosságát tisztázottnak mondhatjuk ki. A mű végén négy vén vas megyei édesgesztenyefa jól sikerült képét látjuk.

Boros Ádám.

Dornyay Béla: *Tata-Tóváros hőforrásai és közgazdasági jövőjük.* Tata. 1925. 75. 1. *Dornyay*, Tata és környékének alapos ismerője, e művében *Horusitzky Henrik* „Tata és Tóváros hőforrásainak hidrogeológiája és közgazdasági jövője“ (Földtani Intézet Évkönyve 25. köt. 3. füzet. Bp. 1923. 47. 1. térképpel) című munkájának bírálatával foglalkozik. Még érdekesebbek azonban Dornyaynak *pótlásai*, amelyekkel H. művének hézagait egészíti ki.

Str.

Erich Obst: *Die Thünenschen Intensitätskreise und ihre Bedeutung für die Weltgetreidewirtschaft.* (Zeitschrift für Geopolitik, 1926. március).

Johann Heinrich von Thünen (meghalt 1850-ben) „Der isolierte Staat in Beziehung auf Landwirtschaft und Nationalökonomie“ című munkájában abból a tételből indul ki, hogy a mezőgazdaság intenzitása a piactól való távolságtól függ. Minél közelebb van valamely terület a piachoz, annál tökéletesebb a rajta levő gazdálkodás, minél távolibb, annál kezdetlegesebb. A távolság szerint csökkenő intenzitású gazdasági zónák tehát koncentrikus körök alakjában helyezkednek el. Ezek **Thünen** intenzitáskörei. — Thünen 5 ilyen kört állapít meg. Az 1. kör: a piac közvetlen környezete, a lehető legintenzívebb kertgazdálkodás színhelye. Itt istálló- és műtrágya bőséges felhasználásával óvják a földet a kimerüléstől, mesterséges öntözéssel a kiszáradástól és időt, fáradságot nem kímélő munkával segítik elő a növény szabályos fejlődését. A 2. kör a belterjes gazdálkodás hazája, ahol a) részben nemes fajtájú állatokat tenyésztene, elsőrendű minőségű húst, vaját, tejet stb. nagyban produkálnak, b) részben nemesített gabonát, de még inkább ipari növényeket teljes szakszerűséggel nagy mennyiségben termelnek. A 3. kör a sokszor nagy kiterjedésű erdősegek zónája. A 4. kör területén külterjes földművelést, az 5. kör színhelyén külterjes állattenyésztést találunk. Ezeken a helyeken a termékeknek a fogyasztóhoz való juttatása már oly nagy összegekbe kerül, hogy a gazda a versenyképesség megővése céljából a termelési költségeket kénytelen lehetőleg alacsonyra állásztatni.

Erich Obst megkísérli **Thünen** intenzitásköreit az egész földkeregségre alkalmazni olyképpen, hogy a fogyasztás főhelyéül Nyugat-Európát jelöli meg. E szerint az 1. körhöz számítja Nyugat-Európa nagy városainak környékét. A 2. a) körhöz tartozik: Svédország déli része, Dánia, Németország északnyugati része, Hollandia, Belgium, Franciaország északnyugati része, a Csatorna szigetei és Anglia. A 2. b)-hez Közép-Európa. A 3.-hoz Észak-Oroszország, a Balti államok, Svédország, Norvégia, Kanada. A 4.-hez Dél-Oroszország, Románia, Ausztrália, India, Észak-Afrika, Dél-Amerika és Észak-Amerika. Az 5.-hez Szibéria, Ausztrália, India, Dél-Afrika, Dél-Amerika és részben Észak-Amerika tartozik.

Természetesen az elmélet nem egyezik szóról-szóra a való élettel, mert hiszen Nyugat-Európán kívül újabban több fogyasztási központ van keletkezőben (Észak-Amerika keleti része, Buenos-Aires stb.) és a vízi úton való szállítás lehetőségének és a közlekedés akadályainak (hegység, sivatag) egyenlőtlen eloszlása miatt az igazi intenzitásterületek alakja erősen eltér a szabályos körtől. De ettől eltekintve, az elmélet határozottan találó és szemléltető. Különösen érdekes **Obst**nak az a megjegyzése, hogy az 1. kör lakója s a 2. a) kör állatja tulajdonképp a 4. kör gabonafeleslegét eszi s hogy a 4. kör olcsó árpájával és kukoricájával táplálkozó állat trágyája a 2. b) kör földjének termékenységét nagyban emeli. Az 1. és 2. körnek tehát a 4. kör egész gabonafeleslegére szüksége van. Minthogy pedig az utolsó évtized eseményei következtében Oroszország 1924-ben 8-8 mill. t.-val, Románia (területének megkétszereződése ellenére) 1-6 mill. t.-val kevesebb gabonát vitt ki mint 1913-ban, a hiány pótlására Kanada

kénytelen volt kivételét, tehát termelését is 5-7, Ausztrália 1, az Unio 3-8, Argentína 4 mill. t.-val növelni. Ez a körülmény az angolul beszélő országok gazdasági függetlenségét még erősebbé tette s nagy kérdés, hogy Oroszország talpraállása esetén gabonájának lesz-e vásárlója. *Szakáll Zsigmond.*

Prinz Gyula: *Útmutató földrajz.* Az elemi földrajzi fogalmak magyarázata és bevezetés a tájkép szemléletébe, Budapest jellemzése. — Danubia kiadás. Pécs, 1925. IV. + 74 lap.

Prinz Útmutató földrajza, szintetikus alapon készült kalauz, az elemi oktatás számára. Hasonlít egy messzelátó-toronyhoz, amelynek közelében áll a tanuló szülőháza. A lakóhely genetikus rajzának ismeretével, a torony belsejében, amint fokenként feljebb és feljebb hág a gyermek, — 64. fejezetben — mintegy kilátásos ablakon keresztül ismeri meg a falut templomával, a várost kiemelkedő épületeivel. Így szisztematikusan kap új képet és új fogalmat a gyermek érdeklődő lelki világa, a nagy táj — a Föld — egy-egy mozaik darabjáról. A részleteiben analizált fogalmak együtteshatása révén, Prinz szintetikus úton juttatja el a tanulóhoz a regionális földrajz fogalomkörét. E tájrajzban meglátatja a bioszférát is, az ember produktumait, a természet és az ember kölcsönhatását. Élénk szemléletet ad, ezáltal a Föld felszínéről szerzett új fogalmak könnyen rögzíthetők és kapcsolhatók egymással egységes egésszé. Prinz Útmutató földrajza tehát egészen a modern földrajzi felfogás alapján készült. Kézenfogva vezeti el a tanulót a családtól az állam, illetve a szülői háztól a haza fogalmához és ismeretéhez. — A kilátó-torony ablakai azonban nem mondhatók minden tekintetben sikertűnek, itt-ott magasan fekszenek . . . *Kanszky Márton.*

Raoul Blanchard: *Les Alpes françaises.* Collection Arm. Colin (Section de Géographie). Nr. 56. Paris. 1925. A. Colin 217. l., 23. ábra.

A francia Alpoknak egyes részeiről számos modern földrajzi tanulmány jelent meg, főképen Franciaországban, részben szerzőnek és tanítványainak tollából. Előbbi, aki jelenleg a geografia professzora a gronoble-i egyetemen, már csaknem két évtizede végez a francia Alpokban beható kutatásokat. Mindezideig a francia Alpoknak jó összefoglaló leírása hiányzott a földrajzi irodalomban. Szerző ezzel ajándékozta meg a geográfusokat. Műve két főrészből oszlik. Az első részben az egész terület összefoglaló ismertetését nyújtja, tárgyalja a francia Alpok tájjellegét, majd ismertetést nyerne a domborzat, éghajlat, növényzet, jégárak, vízfolyások, földművelés, állattenyésztés, ipar, közlekedési viszonyok, forgalom, a lakóházak típusai, a népesség eloszlása, foglalkozása. A második rész tartalmazza a már főbb vonásaiban megismertetett terület egyes tájainak leírását, amelyet rövid összefoglalás és a szerző művének egyes fejezetei szerint csoportosított bibliográfia követ. — Művének az ad sok értéket, hogy szerzőnek kitűnő érzéke van földrajzi összefüggések meglátására és ezeket a vidékek leírásakor kellően fel tudja használni. Érdekesekek a fr. Alpok lakóinak különböző jellegű kivándorlásáról, a gabonatermelés csökkenéséről, a folyók vízerejének kihasználásával kapcsolatos változásokról szóló részletek. Szerző szerint az Alpok nagy akadályt nem jelentettek az ember számára; volt olyan idő, hogy egy államba tartozott a keleti és a nyugati lejtő.

Schilling Gábor.